

Karolina Messyasz*

WŁADZA I PRZECIWWŁADZA A NOWE MEDIA. DYSKURS POLITYCZNY I JEGO AKTORZY

Streszczenie. Podstawowym celem artykułu jest próba empirycznej weryfikacji tez Ulricha Becka dotyczących kształtowania się i wzrastania sił nazywanych przez niego przeciwwładzą, szczególnie w dobie nowych mediów. Pojawienie się nowych mediów, zwłaszcza Internetu oraz jego wpływu na media tradycyjne (m.in.: interaktywizacja, fragmentaryzacja) odcisnęło piętno na całej sferze komunikacji politycznej. Z jednej strony umożliwiło dotychczasowym aktorom (politykom, dziennikarzom) korzystanie z nowych kanałów komunikacyjnych, z drugiej zaś otworzyło pole debaty publicznej dla nowych aktorów (bloggerów, ruchów społecznych, obywateli). W swoim tekście będę starała się odpowiedzieć na pytanie, czy „nowe media” dają asumpt do rozwoju mechanizmów przeciwwładzy w globalnym i lokalnym świecie, czy też są teoretyczną utopią, narzędziem o ograniczonym wpływie na władzę? W tym kontekście chciałabym przyjrzeć się polskim doświadczeniom m.in. w sprawie ACTA, ruchowi „Obywatele Nauki” czy ruchowi „Matek I kwartału”.

Słowa kluczowe: przeciwwładza, ruch społeczny, Internet, portale społecznościowe.

1. Ramy współczesności a wymiary władzy

Zasadniczym kontekstem dla prowadzonych rozważań i analiz są ramy późnej lub inaczej wysoko rozwiniętej nowoczesności. Specyfikę każdej historycznej formacji społecznej wyznaczają dominujące w niej typy relacji społecznych, systemu wytwarzania dóbr, rodzaju władzy i form uspołecznienia. Po okresie tzw. pierwszej nowoczesności, charakteryzowanej przez industrializm, kapitalizm, organizację, który zrodził państwa narodowe, rywalizujące w oparciu o siłę militarną, nastąpił okres drugiej (późnej) nowoczesności, charakteryzujący się rywalizacją państw w sferze kapitalistycznej gospodarki światowej. Zgodnie z тезami Immanuela Wallersteina (zob. 1979; 2004; 2011) stanowi ona globalny kontekst społeczny, wpływający na pozostałe sfery życia społecznego – politykę i kulturę. W konsekwencji, współczesne społeczeństwa kapitalistyczne znamionuje kilka cech:

* Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Socjologii, Katedra Socjologii Polityki i Moralności, 90-214 Łódź, ul. Rewolucji 1905 r. nr 41/43.

- innowacje technologiczne mają zwykle charakter stały i wszechobecny;
- gospodarka jest wyraźnie oddzielona od innych sfer społecznych, relacje ekonomiczne mają znaczną kontrolę nad innymi instytucjami;
- własność kapitału łączy się bezpośrednio z „brakiem własności”, czyli utożsamieniem pracy zarobkowej;
- autonomia państwa uzależniona jest od akumulacji kapitału, nad którą państwo sprawuje bardzo niepełną kontrolę (Giddens 2008: 42).

Kolonizacja życia społecznego przez logikę ekonomiczną spowodowała, że kluczem do władzy stała się pozycja na światowych rynkach finansowych, wyznaczana przez rozmiar kapitału inwestycyjnego, rozwój produkcji, liczbę filii firm za granicą, inwestycje w badania i rozwój (Beck 2005: 90). Intensyfikacja tych procesów ma miejsce od lat 70. ubiegłego wieku, kiedy to rozpoczęło się systematyczne rozmontowywanie państwa opiekuńczego i zastępowanie go przez państwo neoliberalne, „[...] które jest państwem konkurencyjnym, rynkowym, w którym polityka trzyma się logiki kapitału” (Beck 2005: 325). Państwo to kanonem swych działań czyni trzy zasady: deregulację, liberalizację i prywatyzację. Jednocześnie ugruntowywane zostaje przekonanie, że nie ma żadnych alternatyw dla działań instrumentalnych, podporządkowanych logice kapitału (Beck 2005: 326).

Zmiany dokonujące się w porządku ekonomicznym nie pozostały bez wpływu na porządek społeczny. Każdy typ gospodarowania pociąga za sobą określony typ kultury i osobowości. Przejście do kapitalizmu postindustrialnego spowodowało, że nowym dominującym typem zasobu w społeczeństwie późnej nowoczesności stała się informacja. Konieczność wytworzenia nowych sposobów jej przetwarzania stanowiła przyczynek do zrewolucjonizowania technologii informatycznej i komunikacyjnej. Jej skutki, w postaci dynamicznego rozwoju środków masowego przekazu, w tym szczególnie Internetu, i wzrastająca rola zapośredniczonego doświadczania rzeczywistości powodują wzrost znaczenia komunikowania społecznego i jego dyskursywnego konstruowania. W efekcie tych przemian wyłonił się typ społeczeństwa nazwany przez socjologów społeczeństwem informacyjnym, dla którego konstytutywnym elementem jest istnienie sfery publicznej opartej na konwersacyjnych formach działania. Wzrostowi znaczenia procesów komunikacji dodatkowo, jak pisze Giddens, towarzyszy wzrost refleksyjności, a co za tym idzie, sprobematyzowania postindustrialnych społeczeństw. Pociąga to za sobą odmienne strategie budowania jednostkowej i zbiorowej tożsamości, jak i konstruowania społecznej struktury. Refleksyjność bowiem zakłada uregulowane wykorzystywanie wiedzy o warunkach życia społecznego jako konstytutywnego elementu jego organizacji i przekształcania przez społecznych aktorów (2006: 30).

W tak zdefiniowanych warunkach systemowych należy przyjrzeć się samemu zjawisku władzy. Staje się ona zdolnością relacyjną, „[...] która umożliwia aktorowi społecznemu wywieranie asymetrycznego wpływu na decyzje

innych aktorów społecznych w sposób sprzyjający umacnianiu jego woli, interesów i wyznawanych wartości. [...] Zdolność relacyjna oznacza, że władza nie jest atrybutem, lecz relacją. Władzy nie można rozpatrywać w oderwaniu od dysponujących nią aktorami ani od tych, którzy w danym kontekście jej podlegają” (Castells 2013a: 23–24). Jednym z głównych mechanizmów formowania się władzy, poza przemocą, jest dyskurs, który racjonalizuje i uprawomocnia decyzje władzy, ostatecznie kształtując ludzkie działania. Narzędziami jej sprawowania stały się informacja i wiedza, zaś naturalnym środowiskiem ich obiegu jest sfera publiczna będąca uniwersum nieustannego informowania i komentowania, przekonywania i uzgadniania. To właśnie w sferze dyskursu publicznego dochodzi do gry różnych podmiotów społecznych i walki o obywatela. Dyskurs neoliberalnej globalizacji naturalizuje i uniwersalizuje procesy indywiduacji i fragmentaryzacji. W społeczeństwie, gdzie, posługując się terminologią C. W. Millsa (2007: 55–62), następuje zamiana publicznych problemów na prywatne troski, gdzie odpowiedzialność przerzucana jest z systemu na jednostkę, następuje urynkowienie relacji społecznych i procesów tożsamościowych, których zasadniczym rysem jest zamiana wszelkich relacji na transakcje w kluczowych sferach życia – „[...] chory przestał być pacjentem, a stał się klientem korporacji medycznej. Student przestał być uczniem, a stał się nabywcą usługi edukacyjnej. [...] prawie wszystko stało się biznesem” (Dembinski 2012: 23). Władza w epoce globalnej stara się zakorzenić w strukturach myślowych ludzi obraz człowieka jako „samodzielnego przedsiębiorcy”. W ten sposób systemowe nastawienie na efektywność wypiera solidarność i sprawiedliwość społeczną (Offe 2007: 11). W tak skonstruowanych warunkach systemowych trudno wyobrazić sobie jakieś przeciwdziałanie – do tego bowiem potrzebne jest poczucie wspólnotowości na poziomie systemowym i świadomościowym oraz adekwatne narzędzia zmiany. Ujmując rzecz w kategoriach teorii strukturacji, uruchomione wraz z początkiem okresu dominacji ideologii neoliberalnej, procesy prywatyzacji państwa i sfery publicznej oraz powszechna internalizacja kulturowego imperatywu do tego, aby „mieć własne życie”, powodują, że procesy powstawania zbiorowych tożsamości zostają skutecznie, bo systemowo, osłabione.

2. Nowe media i przeciwwładza

Sfera publicznego komunikowania, gdzie powstają kolektywne normy i decyzje, to jeden z podstawowych składników systemów demokratycznych. Współcześnie, konstytutywnymi elementami jej funkcjonowania są organizacje polityczne, media oraz obywatele. Wraz ze wzrostem znaczenia informacji

i wiedzy jako kluczowych zasobów i zapośredniczonego komunikowania, media stały się kategorią centralną. Ich szczególne znaczenie w komunikowaniu politycznym związane jest ze zjawiskiem legitymizacji będącej kluczowym mechanizmem skutecznego sprawowania władzy w demokracjach. Proces mediatyzacji, oznaczający, że wszystkie działania władzy stały się widoczne i publiczne, a przez to komentowane, dyskutowane, oceniane, osądzone i krytykowane, spowodował, że wybory przestały już być jedynym źródłem legitymizacji władzy politycznej, a jej zdobywanie stało się procesem permanentnym. Kluczową w nim rolę odgrywa sprawność porozumiewania się aparatu władzy z obywatelami. Zasadniczą konsekwencją transformacji nowoczesnej sfery publicznej, dokonującej się pod presją mediów, głównie elektronicznych, jest możliwość ciągłej legitymizacji i delegitymizacji władzy politycznej (zob. Dobek-Ostrowska 2007: 103–135).

Zjawisko mediatyzacji i jego konsekwencje związane są z powstaniem nowych form komunikacji elektronicznej, w tym głównie sieci internetowej, która przyniosła nadzieję na odnowienie i ożywienie obywatelskiej sfery publicznej. Pojawienie się Internetu umożliwiło dotychczasowym aktorom (politykom, dziennikarzom) korzystanie z nowych kanałów komunikacyjnych, z drugiej zaś strony otworzyło pole debaty publicznej dla nowych aktorów (bloggerów, ruchów społecznych, obywateli). Ze względu na swoje walory, jak chociażby niskie koszty użytkowania, łatwość dostępu i obsługi, Internet stworzył warunki dla dyskursów między obywatelami, stowarzyszeniami, organizacjami obywatelskimi i pozarządowymi, umożliwił tworzenie grup dyskusyjnych czy organizację protestów przez rozmaite zrzeszenia (Bukusiński 2011: 75–76). Szczególna rola przypada tu tzw. *social media*, z technologicznego punktu widzenia określanym jako „[...] grupa bazujących na internetowych rozwiązaniach aplikacji, które opierają się na ideologicznych i technologicznych podstawach Web 2.0 i które to umożliwiają tworzenie i wymianę wygenerowanych przez użytkowników treści” (Kaplan, Haenlein 2010: 61). Po dokonaniu przełożenia na język nauk społecznych oznacza to, że masowa komunikacja zindywidualizowana stanowi platformę technologiczną umożliwiającą autonomię zarówno jednostki, jak i zbiorowości w odniesieniu do instytucji społecznych (Castells 2013a: 19). Jest to szczególnie istotne na gruncie poczynionego wcześniej założenia, że kontrola nad sferą publicznego komunikowania, czyli możliwości dyskursywnego legitymizowania określonych porządków, stanowi fundament władzy. Zatem budowanie skutecznej przeciwwładzy musi polegać na świadomym tworzeniu alternatywnych dyskursów, z użyciem masowej komunikacji zindywidualizowanej. Innymi słowy, by przeprogramować jakikolwiek wymiar życia społecznego, musi dokonać się zmiana reguł i zasobów, w oparciu o które zbudowane są instytucje (Castells 2013a: 28; zob. Giddens 2003). Instancją sprawującą formalną kontrolę nad ich definiowaniem pozostaje system polityczny, który

dzięki pełnieniu funkcji koordynacyjnych i regulacyjnych umożliwia jego stabilne funkcjonowanie i reprodukowanie. Dlatego poza zmianą kulturową, czyli zmianą wartości i przekonań przetwarzanych przez umysły jednostek, potrzebna jest zmiana polityczna oznaczająca instytucjonalną realizację nowych wartości (Castells 2013b: 299).

Aktorami reprezentującymi nowe wartości i alternatywne dyskursy, czyli tymi, którzy sprawują przeciwwładzę, są ruchy społeczne¹. Dzięki internetowi, w tym portalom społecznościowym, zyskały one ważne narzędzie w walce o zmianę norm organizujących życie społeczne. Ich kluczowe znaczenie w delegitymizowaniu panującego porządku podkreślają nie tylko autorzy tradycyjnie kojarzeni z zagadnieniem ruchów społecznych, jak Alain Touraine (zob. 1995), Claus Offe (zob. 1995; 2010), ale także Ulrich Beck (zob. 2005), Immanuel Wallerstein (zob. 1984; 1990) czy Manuel Castells (zob. 2009; 2013). Beck przekonuje, że to waga legitymizacji dla władzy politycznej i gospodarczej staje się motorem rozwoju mechanizmów przeciwwładzy w globalnym świecie. Wskazuje dla tego zjawiska trzy przyczyny:

(1) „dla rynków bardzo istotne jest zaufanie konsumenckiej opinii publicznej;
(2) zyskowność produkcji zależy nie tylko od globalizacji produkcji, ale także od globalizacji konsumpcji;

(3) legitymizacji nie można kupić. [...] To właśnie w tym kontekście ruchy protestu i obrony zyskują w sferze publicznej nowe szanse rozwoju i władzy” (Beck 2005: 299–303). Skuteczne działanie przeciwwładzy wymaga jednak dopasowania się „[...] do języka mediów i do formatów interakcji w sieciach komunikacyjnych” (Castells 2013b: 301–302).

Temu właśnie zagadnieniu chciałabym przyjrzeć się w kontekście polskich doświadczeń z budowaniem komunikacji sieciowej przez ruchy społeczne.

3. Charakterystyka działań sieciowych ruchów społecznych w kontekście przeciwwładzy

Zgodnie z twierdzeniem Castellsa, dla ruchów społecznych najważniejszym momentem jest przekształcenie emocji w działanie. Może to nastąpić dzięki procesowi komunikacji, który pozwala przekuć indywidualne doświadczenie w zbiorowe działanie, czyli zbudować więź. Poza emocjami, które motywują do podjęcia

¹ Ruchy społeczne rozumiem jako działanie o charakterze zbiorowym, mające spowodować zmianę porządku społecznego/norm/wartości (zob. Blumer 1951; Smelser 2007). Jego konstytutywnymi elementami są: (1) zbiorowość ludzi działających razem; (2) wspólny cel działania zbiorowego w postaci dokonania zmiany; (3) rozproszenie członków, niski stopień organizacji formalnej; (4) wysoki poziom spontaniczności, przyjmujący niezinstytucjonalizowane i niekonwencjonalne formy (Sztompka 2010: 256).

działań, potrzebny jest jeszcze kanał komunikacji, który będzie służył informowaniu o bieżących wydarzeniach i związanych z nimi emocjach (2013a: 27). Współcześnie takim kanałem są portale społecznościowe. Dlatego postanowiłam przyrzeć się aktywności trzech ruchów: „Nie dla Acta w Polsce”, „Obywatele Nauki” i „Matki I kwartału”, na portalu Facebook. W ten sposób będę chciała udzielić odpowiedzi na pytanie, czy „nowe media” dają asumpt do rozwoju mechanizmów przeciwwładzy w globalnym i lokalnym świecie, czy też są teoretyczną utopią, narzędziem o ograniczonym wpływie na władzę?

Wybór wspomnianych wyżej ruchów, czy też „nie-struktur”, używając terminu Jacka Żakowskiego (zob. „Polityka” nr 47/2013), podyktowany jest przede wszystkim wspólnym podłożem dla działań wymienionych aktorów. W mojej ocenie stanowi ją systemowa ekonomizacja przestrzeni życiowej, która wypiera inne mechanizmy konstituowania się instytucji i wzorów życia społecznego. Każdy z wybranych ruchów toczy walkę w swoim polu o zmianę reguł jego reprodukcji, podejmując różne działania. Ich odtworzenie będzie stanowiło podstawę części analitycznej niniejszego artykułu.

Analiza aktywności podejmowanej na Facebook’u była prowadzona w wymiarze ilościowym i jakościowym. Uwzględniała ona następujące elementy: (a) status; (b) czas aktywności; (c) liczbę kliknięć „lubię to” (tzw. „like’ów”) przyznanych profilowi, czyli liczbę sympatyków; (d) liczbę znaczników „lubię to” przyznanych innym profilom, będących podstawą sieci powiązań; (e) najwyższą liczbę komentarzy dla jednego postu; (f) najwyższą liczbę kliknięć „lubię to” dla jednego komentarza; (g) liczbę postów; (h) liczbę udostępnień; (i) strukturę sieci znaczników „lubię to”; (j) trajektorię wydarzeń. Dane ilościowe przedstawiam w postaci porównawczego zestawienia (zob. tab. 1), które obrazuje aktywność samego ruchu, jak i zainteresowanie nim odbiorców. Osobno przyjrze się natomiast aspektom jakościowym.

Tabela 1 przedstawia najważniejsze parametry definiujące pozycję profilu na Facebook’u. Wszystkie trzy ruchy zainicjowały swoją działalność w roku 2012 i dla wszystkich impulsem do podjęcia działań były projekty zmian politycznych, które wzbudziły negatywne emocje wśród tych, których miały dotyczyć. „Nie dla Acta w Polsce” powstała jako wyraz sprzeciwu wobec planu podpisania przez polski rząd umowy międzynarodowej ACTA (*Anti-Counterfeiting Trade Agreement*), ruch „Obywatele Nauki” w kontekście zmian ustaw kluczowych dla nauki i szkolnictwa wyższego (*Prawo o szkolnictwie wyższym*, *Ustawa o zasadach finansowania nauki*, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym*), zaś ruch „Matek I kwartału” w związku z projektem ustawy – *Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa* (projekt z dnia 8 listopada 2012 r.) opracowanym przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.

Tabela 1. Analiza podstawowych wymiarów aktywności wybranych ruchów społecznych na portalu Facebook

Wymiary aktywności	Nie dla Acta w Polsce	Obywatele Nauki	Matki I kwartału
Status	społeczność	społeczność/ruch obywatelski	społeczność
Czas aktywności	21.01.2012–12.12.2012	21.09.2012–	23.11.2012–
Liczba polubień/sympatyków	194 000	2 974	12 599
Liczba przyznanych znaczników „lubię to”	14	46	52
Najwyższa liczba komentarzy	1 275	58	2 478
Najwyższa liczba „lubię to”	5 141	105	493
Najwyższa liczba udostępnień	3 191	98	673
Liczba postów	107	332	272

Źródło: oprac. własne (dane zostały pozyskane w dniu 7 listopada 2013 r.).

4. „Nie dla Acta w Polsce”

Dwa z analizowanych ruchów kontynuują swoją działalność w sieci, natomiast na profilu „Nie dla Acta w Polsce”, pomimo dalszego istnienia na Facebook’u, od 12 grudnia 2012 do 7 listopada 2013 r. nie został opublikowany żaden nowy post. Profil ten charakteryzuje się najniższą liczbą postów i najmniej liczną siecią powiązań (budowaną poprzez znaczniki „lubię to”). Z drugiej jednak strony, ma odnotowaną najliczniejszą rzeszę sympatyków, najwyższą liczbę „like’ów” pod jednym postem i najwyższą liczbę udostępnień informacji. Sympatyków tego ruchu należy uznać również za bardzo aktywnych i żywo zainteresowanych problematyką poruszaną na profilu, o czym świadczy wysoki wskaźnik komentarzy. Warto podkreślić, że tak wysoka liczba komentarzy nie zdarzyła się jednokrotnie. Wiele postów było komentowanych przez ponad tysiąc osób. Aktywność osób komentujących wyraźnie zaczęła spadać, kiedy konflikt związany z umową Acta wygasł po odstąpieniu od jej podpisania przez Polskę, a później całą UE. Nie umniejsza to faktu intensywnego zaangażowania w działania komunikacyjne. Jak zauważa Castells, w przejściu od etapu emocji do debaty i konstruowania projektu ważne jest stworzenie związku między różnymi sieciami zmiany społecznej

(2013a: 28–29). Sieć powiązań, jaką stworzył omawiany aktor, nie jest rozbudowana. Składa się z organizacji społecznych, osób publicznych, polityków i stron internetowych. Tworzą ją głównie organizacje związane ze sprzeciwem wobec Acta, strony internetowe poświęcone komputerom i Internetowi. Pomimo iż sieć jest wysoce jednorodna i spójna, nie tworzy jednak znaczącego wsparcia. Wydaje się, że to właśnie „Nie dla Acta w Polsce” ma najsilniejszą pozycję w sieci.

Tabela 2. Sieć powiązań ruchu „Nie dla Acta w Polsce”

Organizacje społeczne	No a La Ley CojaMysle? CTSG Wolność słowa w Internecie Anti ACTA
Strony internetowe/ profile/blogi	tvgry.pl (strona poświęcona aktualnościom/mediom) Nie pirację, gram na oryginałach (strona poświęcona komputerom/ Internetowi) Antyweb (strona poświęcona komputerom/Internetowi) jestKultura.pl (blog) Spider’s web (strona poświęcona komputerom/Internetowi)
Politycy	Wojciech Olejniczak
Osoby publiczne	Krzysztof Gonciarz
Inne	Sotrender KWEJK.FM

Źródło: oprac. własne.

Trajektoria działalności w sieci dokumentuje, że „Nie dla Acta w Polsce” było ruchem nastawionym przede wszystkim na działania sieciowe. Miały mieć one dodatkowo charakter dopuszczalny prawnie i społecznie. Znając logikę działań komunikacji sieciowej, można stwierdzić, że ważnym aspektem było zdobycie jak najszerzego poparcia (znaczącej liczby sympatyków), to ono bowiem, podobnie jak szerokie udostępnianie treści profilowych, pozwala na wygenerowanie medialnego zainteresowania. Jak wynika z tabeli 3, był to jeden z głównych celów „Nie dla Acta w Polsce”. Profil zyskiwał bardzo szybko rzeszę zwolenników, z uwagi zapewne na dość dynamiczny rozwój wypadków związanych z protestami przeciwko porozumieniu Acta. Pierwsze sukcesy przyszły zatem dość szybko. Informacja o możliwości wycofania się z ratyfikacji pojawiła się już w czwartym dniu funkcjonowania profilu na FB, zaś ostateczny sukces nastąpił po miesiącu. W następnych miesiącach częstotliwość zamieszczania informacji spadała, a one same dotyczyły spraw związanych z piractwem w sieci i innych procedowanych pomysłów na uregulowanie kwestii prawa autorskiego.

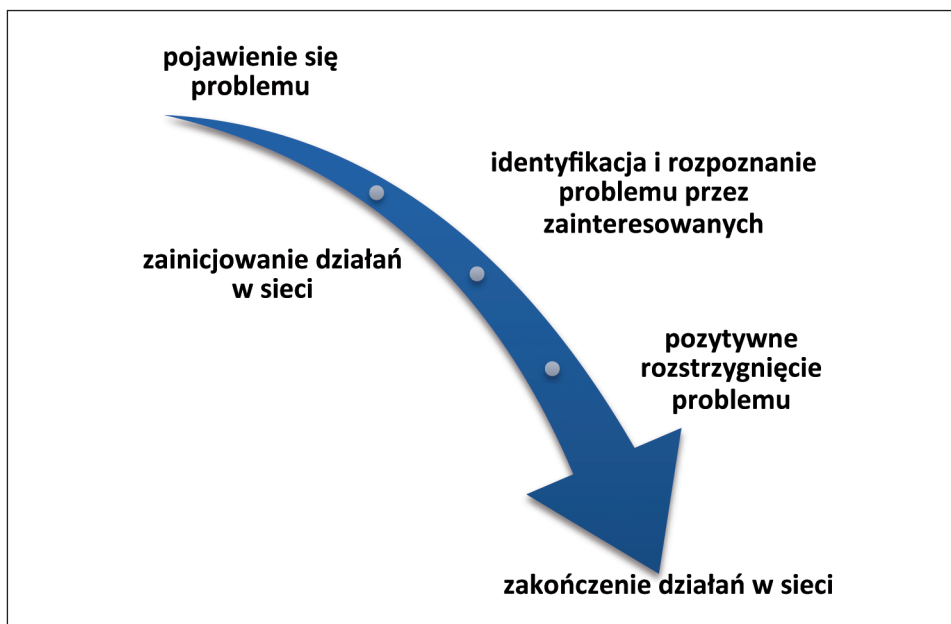
Tabela 3. Trajektoria działalności „Nie dla Acta w Polsce”

Data	Wydarzenie/Post
19.01.2012	Dołączenie do Facebooka; prośba o jak najszerze udostępnianie
20.01.2012	Informacja o zainteresowaniu akcją „Nie dla Acta w Polsce” największych mediów internetowych i niektórych stacji radiowych po osiągnięciu 6 500 sympatyków przez profil FB
21.01.2012	Informacja o liczbie sympatyków osiągniętej w przeciągu 25 godzin od dołączenia do FB sięgającej 10 000
21.01.2012	Prośba o zaprzestanie atakowania stron internetowych i działanie w sposób akceptowalny społecznie; Rozpoczęcie działań mających na celu zwrócenie uwagi mediów mainstream’owych na akcję skierowaną przeciwko Acta
23.01.2012	Spotkanie u Premiera; pierwsza informacja, że prawdopodobnie Acta nie zostanie podpisana
24.01.2012	Poparcie dla polskiego blackout’u – pokojowej formy protestu podjętej przez największe polskie strony internetowe
24.01.2012	Zamieszczenie informacji, że „Nie dla Acta w Polsce” nie jest organizatorem żadnych protestów i manifestacji ulicznych; nawoływanie do zachowania spokoju i uważania na siebie osób biorących udział w demonstracjach
25.01.2012	Dezyderat Komisji Innowacyjności i Nowoczesnych Technologii wzywający Premiera do odłożenia podpisania Acta
27.01.2012	Informacja o akcji zbierania podpisów w sprawie przeprowadzenia referendum
03.02.2012	Pierwszy sukces: ratyfikacja Acta w Polsce zawieszona
13–15.02.2012	Informacje o protestach w innych krajach
17.02.2012	Polska wycofuje się z Acta
03.03.2012	Informacja o działaniach ustawowych MKiDN mających na celu zmuszenie dostawców Internetu do przekazywania organizacjom zarządzającymi prawami autorskimi danych internautów, którzy mogli naruszyć prawo autorskie
06.04.2012	Informacja o możliwości powrotu SOPA
12.12.2012	Ostatni wpis

Źródło: oprac. własne.

Działalność ruchu w sieci ma również swoją dynamikę. Ruch „Nie dla Acta w Polsce” rozwijał się intensywnie do momentu pozytywnego rozstrzygnięcia kwestii problemowej, na bazie której powstał. Akcja edukacyjno-informacyjna, mająca przestrzec Internautów przed zagrożeniami wynikającymi

z niewłaściwego blokowania Internetu pod pretekstem chronienia interesów posiadaczy własności intelektualnej, zaczęła tracić dynamikę, gdy problem Acta został rozstrzygnięty po myśli protestujących. Pod koniec 2012 r. „Nie dla Acta w Polsce” zakończył całkowicie swoją aktywność na portalu Facebook. Przedstawiona na rysunku 1 dynamika to świadectwo tego, że wraz z ustaniem przyczyny powstania ruchu, zanika on sam.

Rysunek 1. Dynamika działań ruchu „Nie dla Acta w Polsce”

Źródło: oprac. własne

5. „Matki I kwartału”

Celem, jaki obrał ruch „Matki I kwartału” była obrona praw dzieci, które przyszły na świat w pierwszym kwartale 2013 r. i zgodnie z pierwotnym projektem ustawy – Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa nie były uwzględnione w objęciu prawem do rocznego przebywania na urlopie rodzicielskim z mamą lub tatą. Główne postulaty zostały sformułowane następująco: (1) przyspieszenie prac nad projektem ustawy – kodeks pracy oraz ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (projekt z dnia 8 listopada 2012 r.) opracowanego

przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej; (2) wprowadzenie poprawki zakładającej objęcie wydłużonym urlopem rodzicielskim wszystkich rodziców dzieci urodzonych w 2013 r.; (3) równość społeczna dla wszystkich dzieci z rocznika 2013; (4) sprawiedliwość wobec około 80 tys. rodzin, których dzieci urodziły się przed 18.03.2013 r.; (5) przewidywalna i stabilna polityka prorodzinna dla całego rocznika 2013, a nie tylko dla 3/4 rocznika; (6) zapewnienie ochrony dla matek, ojców i dzieci zgodnie z Konstytucją RP Art. 71. Dla ich realizacji „Matki I kwartału” podjęły szereg działań zarówno w sieci, jak i poza nią. By oddać najważniejsze dla ruchu momenty poniżej, przedstawiam trajektorię jego działalności.

Tabela 4. Trajektorja działalności „Matek I kwartału”

Data	Wydarzenie/Post
1	2
23.11.2012	Dołączenie do Facebooka; informacja z linkiem do petycji
29.11.2012	Pojawienie się w TVP Info skutkujące telefonem od ministra W. Kosiniaka-Kamysza z propozycją spotkania w dniu 5.12.2012
28.01.2013	Zamieszczenie listu otwartego do posłów z możliwością ściągnięcia; akcja „Odwiedź posła w regionie”
12.02.2013	Debata w TV Biznes – PIERWSZY PRZEŁOM: przedstawiciele koalicji po raz pierwszy poparli inicjatywę w mediach
21.02.2013	Założenie „Grupy Lobbystycznej” – pisanie oficjalnych pism, wystąpień, kontakty z politykami i urzędnikami
7.03.2013	Uczestnictwo w konferencji z okazji 20-lecia Parlamentarnej Grupy Kobiet owocujące propozycją spotkania z Marszałek Sejmu Ewą Kopacz
11.03.2013	Początek akcji „Marcowi Rodzice piszą listy do Premiera”
18.03.2013	Złożenie pisma do Premiera i Prezydenta z prośbą o spotkanie; zamieszczenie listy posłów PO i PSL w poszczególnych regionach; konferencja prasowa z udziałem Wicemarszałek Sejmu Wandy Nowickiej
23.03.2013	PIERWSZY SUKCES: poparcie posłów Waldy Dzikowskiego i Jacka Tomczaka
31.03.2013	Propozycja spotkania w Kancelarii Prezydenta RP w dniu 3 kwietnia
4.04.2013	Prezydent Bronisław Komorowski ujął się za „Matkami I kwartału”
20.04.2013	Inicjatywa biegu 3 Maja: reprezentacja ojców I kwartału w biegu z Premierem Donaldem Tuskiem
26.04.2013	ZWYCIĘSTWO: URLOP RODZICIELSKI RÓWNIEŻ DLA MATEK I KWARTAŁU, DEKLARACJA PREMIERA

Tabela 4 (cd.)

1	2
15.05.2013	Zaproszenie na spotkanie z I Damą RP
28.05.2013	Ustawa przeszła w Sejmie stosunkiem 409 posłów głosujących, wszyscy posłowie głosowali „za” ustawą
10.06.2013	Podpisanie ustawy przez Prezydenta RP
13.06.2013	Przypomnienie o składaniu wniosków o urlop
18.06.2013	Przeistoczenie się ruchu w forum dyskusyjne dla matek/rodziców

Źródło: oprac. własne.

Trajektoria działań podjętych przez ruch „Matek I kwartału” prezentuje najważniejsze wydarzenia, które doprowadziły do realizacji postulatów i głównego celu. Po jego osiągnięciu ruch jest nadal obecny i aktywny na portalu Facebook, jednak zmienił profil swojej działalności. Od dnia 18 czerwca 2013 r. działa raczej jako forum dyskusyjne rodziców, gdzie zainteresowani mogą wymieniać się wiedzą i doświadczeniem z zakresu wychowania, jak również stał się platformą służącą informowaniu o koniecznej pomocy finansowej dla chorych dzieci. Ruch ten podejmował zróżnicowane działania, które można zgrupować w cztery typy:

1) sieciowe²: profil na Facebook’u, strona internetowa, sondy, albumy ze zdjęciami;

2) medialne³: konferencje prasowe, wystąpienia w stacjach telewizyjnych;

3) prawne⁴: pisanie petycji, listów otwartych, pism z prośbą o spotkanie do rządzących;

4) obywatelskie⁵: akcja „Odwiedź posła w regionie”, uczestnictwo w biegu 3 Maja, utworzenie „Grupy lobbystycznej”, „Marcowi Rodzice piszą listy do Premiera”.

Tę „nie-strukturę” charakteryzowała też specyficzna dynamika działań, przebiegająca według poniższego schematu (rys. 2). Moment pojawienia się problemu generuje emocje, które przekładają się na stworzenie alternatywnego projektu i rozpoczęcie debaty w sieci. Na kolejnych etapach pojawiają się działania wykraczające poza działalność na portalu społecznościowym. Ruch ten starał się rozszerzać swoją aktywność poprzez włączanie działań medialnych, prawnych i obywatelskich, stale informując o wszystkim na profilu FB. Podejmowane akcje

² Działania podejmowane wyłącznie w przestrzeni Internetu.

³ Działania w obszarze mediów tradycyjnych: prasy, radia, telewizji.

⁴ Działania formalne wykorzystujące przewidziane prawem możliwości i procedury odwoławcze.

⁵ Działania mające miejsce na pograniczu sfery realnej i wirtualnej o charakterze niekonwencjonalnym i masowym.

zaczęły przynosić drobne sukcesy i gesty poparcia, aż do osiągnięcia założonego celu – wcielenia alternatywnego projektu ustawy w życie. Finalny sukces nie zakończył jednak działalności sieciowej. Nastąpiła metamorfoza ruchu w rodzaj forum dyskusyjnego poświęconego problemom wychowawczym i akcjom informacyjnym o potrzebujących pomocy dzieciach.

Rysunek 2. Dynamika działań ruchu „Matki i kwartału”

Źródło: oprac. własne

Sieć powiązań ruchu na Facebook’u obrazuje tabela 5. Najliczniejszą grupę wśród 52 podmiotów stanowią organizacje społeczne związane z tematyką macierzyństwa, rodzicielstwa, kwestii kobiet. Ważnymi ogniwami, w przeciwieństwie do dwóch pozostałych ruchów, są w tym przypadku media, politycy i osoby publiczne. Z PR-owego punktu widzenia są to kluczowi aktorzy dla osiągnięcia założonego celu. Wybrane osoby stanowią tzw. „odźwiernych”, którzy są w stanie propagować i promować idee dalej wśród swojej grupy. Obraz ten uzupełniają firmy prywatne i strony internetowe dedykowane rodzicom i ich dzieciom. Taka sieć świadczy o konsekwentnej strategii budowania wizerunku i poszukiwania wsparcia w środowisku. Obudowanie się organizacjami o podobnym profilu działalności wzmacnia pozycję ruchu i buduje zaplecze niezbędne w negocjowaniu pozytywnych decyzji. Włączenie w sieć partnerskich profili mediów pozwala z kolei na stałe ich informowanie o poczynaniach ruchu, co z punktu widzenia prowadzonej strategii odgrywa kluczową rolę.

Tabela 5. Sieć powiązań ruchu „Matki I kwartału”

1	2
Media	Radio Bajka Fakty TVN Marek Nowicki, TVN TVN Uwaga! TASHKA/FIKA Dziecko w Warszawie Go, GAGA, go!
Firmy prywatne	Jak to się robi – studio fotografii kreatywnej BRZUCHATKI Akuku Cafe MaMa Cafe Szkoła rodzenia Gaja
Politycy	Biuro poselskie Posła Artura Dunina Senator RP Norbert Obrycki Jerzy Wenderlich Anna Grodzka Wanda Nowicka Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania Kancelaria Premiera
Osoby publiczne	Tomasz Karolak Dorota Zawadzka Paweł Zawitkowski Marek Michalak
Organizacje społeczne	Biegnij Warszawo Fundacja Twórczych Kobiet WAMUSIE Karmienie piersią jest piękne Temida jest kobietą Karmienie piersią Obywatel Mama Stowarzyszenie Rodzice dla Szczecina Ruch Kobiet Eko Mama Fundacja MaMa Moda na Brzuszek Fundacja Mamy i Taty Stowarzyszenie Rzecznik Praw Rodziców Moje dziecko jest wspaniałe Mądrzy Rodzice Misja: Dziecko Zdrowa Ciąża Ciążowy.pl Fundacja Familijny Poznań Fundacja Mleko Mamy

1	2
Strony internetowe/profile/ blogi	Bieganie Bieganie.pl Mamo Pracuj Dzieciwazne.pl MjakMama24.pl – forum dla mam Dzikie Dzieci Cięża to cudowny stan

Źródło: oprac. własne

6. „Obywatele Nauki”

„Obywatele Nauki”, jak sami deklarują na profilu Facebook, są ogólnopolskim ruchem obywatelskim na rzecz dobrej nauki skupiającym ludzi zainteresowanych poziomem badań naukowych i edukacji w Polsce. Ich celem jest wywołanie szerokiej publicznej dyskusji o przyszłości nauki w Polsce – dyskusji wolnej od wpływów ideologii, doraźnej polityki i medialnej sensacji. Ów ruch społeczny z założenia jest nieformalny i apolityczny, gdyż w przekonaniu inicjatorów tylko taka formuła gwarantuje wypracowanie wspólnych stanowisk w kluczowych kwestiach dla przyszłości nauki. Głównymi postulatami ruchu są:

(1) nowoczesne szkoły, które przygotowują nasze dzieci do życia we współczesnym świecie, nauczą samodzielnego myślenia i zaszczepią w nich chęć poznawania świata;

(2) edukacja akademicka umożliwiająca uzyskanie potrzebnych umiejętności zawodowych i społecznych poprzez rozwój intelektualny i stymulowanie krytycznego myślenia;

(3) innowacyjna gospodarka, sprzyjająca rozwojowi polskich firm i tworząca nowe miejsca pracy;

(4) osiągnięcia badawcze rozpoznawalne w świecie;

(5) powszechna i przystępna popularyzacja nauki.

„Obywatele Nauki” postulują także stworzenie Paktu dla Nauki, czyli długofalowego programu rozwoju nauki, któremu powinno towarzyszyć zwiększenie nakładów na naukę do poziomu co najmniej 2% PKB.

Dla realizacji tak zakrojonych postulatów „Obywatele Nauki” zastosowali działania o charakterze sieciowym, prawnym i obywatelskim. Działania na profilu Facebook służyły dwóm głównym celom – informowaniu i mobilizowaniu. Informowanie odbywało się poprzez zamieszczanie linków do różnego rodzaju medialnych głosów biorących udział w dyskusji na temat

sytuacji nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce (naukowców, dziennikarzy, pracodawców, urzędników), ogłoszeń o konkursach, nagrodach, stypendiach, odkryciach. Mobilizacji środowiska służyć miały debaty, petycje, listy, ankiety, konsultacje.

Rysunek 3. Dynamika działań ruchu „Obywatele Nauki”

Źródło: oprac. własne

Trajektoria działań, spośród których najbardziej znaczące przedstawia tabela 5, to przede wszystkim proces włączania kolejnych aktywności mających służyć wypracowaniu pozycji w polu nauki. Ruch „Obywateli Nauki” różni się od dwóch poprzednich celem i metodami działań. Inicjatywa była związana z identyfikacją błędnych rozwiązań systemowych w polu nauki i chęcią ich zmiany. Ze względu na złożoność problematyki, działania muszą być prowadzone wielotorowo. Kluczem do zmiany sytuacji jest wypracowanie znaczącej pozycji w polu, tak by móc brać udział w przeformułowaniu reguł i zasobów jego reprodukcji. Ten cel poniekąd udało się zrealizować, choć nie bez przeszkód. Jak widać na podstawie tabeli 6, „Obywatelom Nauki” udało się dzięki wsparciu całej Facebook’owej społeczności doprowadzić do spotkania z przedstawicielami ważnych instytucji, w tym z samą Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego Barbarą Kudrycką. Oprócz krytyki systemowych rozwiązań, „Obywatele Nauki” podjęli wysiłek zebrania propozycji zmian i przedstawienia jako alternatywnych bądź

uzupełniających rozwiązań. Nie wszystkie udało się wprowadzić w życie. Za sukces można uznać zmianę ustawy Prawo Zamówień Publicznych czy włączenie przez MNiSW „Obywateli Nauki” do grona podmiotów społecznych konsultujących projekty ustaw i innych rozwiązań systemowych. Są to jednak drobne kroki na drodze walki o zmianę polityki naukowej państwa. W związku z tym, pozytywne rozstrzygnięcie jednego problemu nie kończy działalności ruchu, a sprawia, że podejmuje on nowe wyzwania w celu konsolidacji środowiska.

Tabela 6. Trajektoria działań ruchu „Obywateli Nauki”

Data	Wydarzenie/Post
1	2
21.09.2012	Dołączenie do Facebooka; ogłoszenie Manifestu ON z linkiem do strony, gdzie można składać podpisy
04.11.2012	Informacja o pierwszej debacie ON pt. „Doktoraty i doktoranci w polskiej nauce” mającej odbyć się 24.11.2012 na UW
21.01.2013	Rozpoczęcie akcji „Poprawmy NCN” – zamieszczenie ankiety
22.01.2013	Informacja o spotkaniu z prof. W. Banyszem (KRASP) i spotkaniu z prof. M. Żyliczem (prezesem FNP)
24.01.2013	Informacja o planowanym spotkaniu via Internet z prof. A. Jajszczykiem (NCN)
29.01.2013	Powstanie grupy roboczej ds. Otwartej Nauki
04.02.2013	Początek akcji „Edu-Akcja” (działalność szkoleniowa dla nauczycieli szkolnych i akademickich)
25.02.2013	Wystosowanie listu do MNiSW w sprawie NPRH
08.03.2013	Pierwszy warsztat „Edu-Akcji”
26.03.2013	Odpowiedź z MNiSW w sprawie NPRH
04.04.2013	Spotkanie z minister Barbarą Kudrycką
08.05.2013	Przedstawienie petycji w sprawie ustawy PZP „Realizacja PZP wiąże ręce nauce”
23.05.2013	Początek akcji „Mama na uczelni” we współpracy z Fundacją Mama
27.05.2013	Umieszczenie informacji o braku konsultacji w sprawie NPRH pomimo ich wcześniejszych deklaracji ze strony MNiSW
11.06.2013	Początek akcji „Pomóżmy ulepszyć konkursy grantowe MNiSW” – ankieta do wypełnienia
02.07.2013	Informacja o opiniowaniu przez ON założeń do Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój Ministerstwa Rozwoju Regionalnego

Tabela 6 (cd.)

1	2
09.07.2013	Informacja o pozytywnych rozstrzygnięciach w sprawie podniesienia progów bagatelności w ustawie PZP dla nauki
10.07.2013	Poproszenie ON o opinię w sprawie projektu zmian w prawie dot. finansowania nauki w roli konsultanta społecznego
17.07.2013	Zamieszczenie informacji o możliwości konsultacji projektu nowelizacji ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym
22.07.2013	Otrzymanie z MNiSW do konsultacji dokumentów dot. planowanych zmian w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym
26.07.2013	Protest dotyczący zmian w formularzach aplikacyjnych NPRH
03.10.2013	Rozpoczęcie nowego cyklu „Edu-Akcji”
08.10.2013	Tydzień Otwartej Nauki

Źródło: oprac. własne.

„Obywatele Nauki” konsekwentnie trzymają się przyświecających im założeń. Widać to choćby po profilach, które otrzymały znacznik „lubię to”. Nie ma wśród nich innych mediów niż zajmujące się nauką. Nieobecni są też politycy, świat ten reprezentowany jest przez organizacje polityczne powiązane z nauką. Najliczniejsze powiązania istnieją z organizacjami społecznymi działającymi na podobnej niwie, uczelniami i jednostkami naukowymi oraz stronami internetowymi o tematyce naukowej. Stwarza to dość silne, dobrze wyselekcjonowane i jednorodne zaplecze dla działań ruchu. Sieć powiązań przedstawia tabela 7.

Tabela 7. Sieć powiązań ruchu „Obywatele Nauki”

Media	ERA WYNALAZKÓW (program telewizyjny) Świat Nauki
1	2
Uczelnie/jednostki i organizacje naukowe	Grochowski Uniwersytet Trzeciego Wieku Akademia Młodych Uczonych PAN Nauka – Innowacje – Marketing – Biznes by CITTRU Centrum Nauki Kopernik UMK w Toruniu AAAS – The American Association for the Advancement of Science
Organizacje polityczne	Narodowe Archiwum Cyfrowe Science: It's a girl thing Kongres Obywatelski

1	2
Organizacje społeczne	Koalicja Otwartej Edukacji Centrum Cyfrowe Kongres Kraków Edu-Akcja O Mamma Mia Festiwal Nauki Rewolucja w Edukacji Women in Research Forum Od-nowa Biblioteka Otwartej Nauki Fundacja MaMa Lustro Biblioteki (strona poświęcona społeczeństwu/kulturze) Inżynier wie Otwarte Zabytki COLLEGIUM INVISIBLE
Strony internetowe/ profile/blogi	Dobra Edukacja Nowe Otwarcie Uniwersytetu STOP likwidacji bibliotek Obywatele Kultury Realizacja PZP wiąże ręce nauce Nauka, głupcze Nauka – Ludzka Rzecz Stowarzyszenie Rozwoju Karier Doktorantów i Doktorów „PolDoc” Uniwersytet Dzieci SmarterPoland.pl Fundacja na rzecz Nauki Polskiej Crazy nauka Polska Sieć Kobiet Nauki/Polish Women Scientists Network Warsztat badacza komunikacji Edunews.pl – Portal o nowoczesnej edukacji Polona (strona poświęcona społeczeństwu/kulturze) Historia i Media (strona poświęcona sztuce i naukom humanistycznym) nic prostszego (strona internetowa o nauce) Portal Naukowca

Źródło: oprac. własne.

7. Podsumowanie

Literatura przedmiotu przynosi wiele parametrów, które różnicują ruchy społeczne pomiędzy sobą. Wśród najważniejszych kryteriów wymienia się: charakter celu, status przyczynowy, obszar, zakres, wektor, jakość czy przedmiot

zamierzonej zmiany (zob. Sztompka 2007; 2010). Przedstawione w tekście analizy skupiały się na trzech wymiarach funkcjonowania: trajektorii działań, dynamice działań i siatce powiązań, które wydają się najlepiej obrazować specyfikę ruchów sieciowych. Na tej podstawie udało się wyróżnić ruchy o dwojakich strategiach:

- (1) nastawione na rozwiązanie bieżącego problemu;
- (2) nastawione na zmianę określonego pola.

Strategie te charakteryzowane są przez różną dynamikę zarówno na zewnątrz ruchu (zmiana zewnętrzna), jak i wewnątrz ruchu (zmiana wewnętrzna). Do ruchów pierwszego rodzaju zaliczyć należy „Nie dla Acta w Polsce” oraz „Matki I kwartału”, natomiast drugi typ reprezentowany jest przez „Obywateli Nauki”. Ruchy nastawione na rozwiązanie bieżącego problemu charakteryzuje dość duża i szybka mobilizacja sympatyków oraz intensywna dynamika wewnętrzna. Wraz z osiągnięciem celu następuje przemiana ruchu lub zakończenie jego działalności. Tymczasem ruch, którego celem jest rekonstrukcja całego pola, charakteryzuje dużo wolniejsza dynamika działań prowadząca od jednego problemu do kolejnego, niekoniecznie zawsze przynosząca pozytywne rozwiązanie. Działania tego typu ruchu polegają z jednej strony na dostarczaniu informacji, z drugiej na próbach wypracowania takiej pozycji w polu, by móc współkształtować reguły nim rządzące. Działalność ta zatem zakrojona jest na dłuższą perspektywę i nie kończy się nawet w przypadku pozytywnego rozstrzygnięcia jednej z kwestii problemowych.

Czy zatem „nowe media” dają asumpt do rozwoju mechanizmów przeciwwładzy, czy też są teoretyczną utopią, narzędziem o ograniczonym wpływie na władzę? Czy wobec dominującej rynkowej logiki naturalizowanej przez dyskurs instytucji politycznych mających monopol na tworzenie ram prawnych Internet stwarza szansę dla budowania autonomicznej pozycji i alternatywnych dyskursów? Czy możliwość delegitymizacji w powiązaniu ze wzrostem znaczenia reputacji i pozytywnego wizerunku dają działaniom zbiorowym większe możliwości oddziaływania na sferę władzy? Innymi słowy, stawiam pytanie, kiedy narzędzia przeciwwładzy są skuteczne, a kiedy nie?

Jak pokazują zaprezentowane przypadki, mamy, poza globalizowaniem się różnych ruchów, równocześnie do czynienia z postępującą ich fragmentaryzacją. Coraz częściej działalność postępową bądź emancypacyjną zawężona jest do bardzo specyficznego obszaru, czasem do rozwiązania konkretnego problemu, co nie oznacza, że nie przynosi pozytywnych efektów. Paradoksalnie, stwarza to większe szanse na powodzenie projektu zmiany, nawet na poziomie politycznym. Zmiana relacji władzy w pojedynczej, konkretnej sprawie nie niesie ze sobą dużych strat, a może przynieść pozytywne skutki wizerunkowe. Te z kolei mogą przekładać się na poziom legitymizacji społecznej. Utrata reputacji i pozytywnego wizerunku coraz częściej dla sprawujących władzę oznacza również utratę poparcia, a w konsekwencji władzy. Zatem dokonanie korekt, wycofanie się

z podpisania ustawy, znalezienie dodatkowych środków finansowych, czyli za-dośćuczynienie celom, jakie stawiają przed sobą ruchy nastawione na rozwiązanie kwestii problemowej, staje się niezbyt wygórowaną ceną za utrzymanie władzy. Innymi słowy, sukcesy przeciwwładzy stają się *de facto* „wentylem bezpieczeństwa”, swoistym „window of opportunity”, pokazaniem publicznie pozytywnego wizerunku. Jednakże warto podkreślić, że zapewne nie każda sprawa może liczyć na korzystne rozstrzygnięcie. Niewątpliwie znaczącym elementem mierzącym siłę oddziaływania ruchu jest choćby liczba sympatyków (wyrażana za pomocą liczby kliknięć „lubię to”) czy liczba udostępnień poszczególnych postów. Dodatkowe wzmocnienie stanowi zbudowana sieć powiązań, która umożliwia wyjście ruchów poza sieć, czy to w postaci protestów, czy innych działań angażujących uwagę mediów tradycyjnych.

Dużo trudniejsza jest sytuacja ruchów nastawionych na reformę całego pola. Tego rodzaju ruchom trudniej nawet o drobne sukcesy. Gdy cel dotyczy zmiany logiki funkcjonowania danego pola (systemu), relacja władzy nie ulega ani szybkim, ani radykalnym zmianom. Ruchy tego typu często obierają za cel zatrzymanie, zapobieżenie lub odwrócenie wdrażanej logiki zmian. Odstąpienie przez władzę od „ontologicznych” założeń systemu wiązałoby się z możliwością „utraty twarzy” i wiarygodności oraz pozbawiało jej działania charakteru racjonalności. Wobec tego efektywność obywatelskich narzędzi przeciwwładzy w wymiarze szeroko zakrojonych zmian wydaje się być ograniczona. Zamyka się w możliwości konsultowania i opiniowania proponowanych reform, piętnowania negatywnych praktyk, jak również wskazywania, mówiąc językiem Mertona, alternatywnych sposobów przystosowania do obowiązujących realiów wobec niemożności wyjścia poza nie. To właśnie uprzednio istniejąca struktura określa pulę zasobów, z jakich mogą konstytuować się ruchy społeczne. Nie są one nigdy umieszczone poza kontekstem historycznym i społecznym, wobec czego również narzędzia przeciwwładzy muszą być podporządkowane określonym logikom.

Bibliografia

- Beck U. (2005), *Władza i przeciwwładza w epoce globalnej. Nowa ekonomia polityki światowej*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
- Buksiński T. (2011), *Mass media i Internet w sferach publicznych*, [w:] Domaradzki M., Kulczycki E., Wendland M. (red.), Poznań: Wydawnictwo UAM
- Castells M. (2009), *Siła tożsamości*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
- Castells M. (2013a), *Sieci oburzenia i nadziei. Ruchy społeczne w erze Internetu*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
- Castells M. (2013b), *Władza komunikacji*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
- Dobek-Ostrowska B., Wiszniewski R. (2007), *Teoria komunikowania publicznego i politycznego*, Wrocław: Wydawnictwo Astrum
- Giddens A. (2003), *Stanowienie społeczeństwa*, Warszawa: Zysk i Spółka

- Giddens A. (2006), *Nowoczesność i tożsamość*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
- Giddens A. (2008), *Konsekwencje nowoczesności*, WUJ, Kraków
- Kaplan A. M., Haenlein M. (2010), *Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media*, „Business Horizons”, 53 (1)
- Mills Wright C. (2007), *Wyobrażenia socjologiczne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
- Offe C. (1995), *Nowe ruchy społeczne*, [w:] Szczupaczyński J. (wyb. i oprac.), *Władza i społeczeństwo*, t. 1, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
- Offe C. (2007), *Liberalizacja rynków zagraża ludziom*, „Europa”, nr 174
- Smelser N. J. (2010), *Analiza zachowania zbiorowego*, [w:] Sztompka P., Kucia M. (red.), *Socjologia. Lektury*, Kraków: Wydawnictwo Znak
- Sztompka P. (2007), *Ruchy społeczne – struktury in statu nascendi*, [w:] Sztompka P., Kucia M. (red.), *Socjologia. Lektury*, Kraków: Wydawnictwo Znak
- Sztompka P. (2010), *Socjologia zmian społecznych*, Kraków: Wydawnictwo Znak
- Touraine A. (1995), *Wprowadzenie do analizy ruchów społecznych*, [w:] Szczupaczyński J. (wyb. i oprac.), *Władza i społeczeństwo*, t. 1, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
- Wallerstein I. (1984), *The Politics of the World-Economy. The States, the Movements and the Civilizations*, Cambridge: Cambridge University Press
- Wallerstein I. (2007), *Analiza systemów-światów. Wprowadzenie*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Dialog
- Wallerstein I. (2011), *The Modern World-System*, vol. IV: *Centrist Liberalism Triumphant, 1789–1914*, Berkeley–Los Angeles–London: University of California Press
- Wallerstein I., Amin S., Arrighi G., Frank A. G. (1990), *Transforming the Revolution: Social Movements and the World-System*, New York: Monthly Review Press
- Żakowski J. (2012), *Zagubiona rzeczywistość – rozmowa z P. H. Dembinskim*, „Polityka”, nr 5
- Żakowski J. (2013), *Życie pozaustrojowe*, „Polityka”, nr 47

Karolina Messyasz

POWER, COUNTER-POWER AND NEW MEDIA. POLITICAL DISCOURSE AND ITS ACTORS

Summary. The main aim of this article is an attempt to empirically verify the thesis of Ulrich Beck concerning the formation and growth forces of counter-power in the era of new media. The emergence of new media, especially the Internet and its impact on traditional media has left a mark on the whole field of political communication. On the one hand, enabled the existing actors (politicians, journalists) use of new communication channels, on the other hand opened the field of public debate for new actors (bloggers, social movements, citizens). In this text, I will try to answer the question of whether the „new media” give rise to the development of counter-power in the global and local world, whether it is theoretical utopia, a tool with a limited impact on power? In this context, I would like to look at the Polish experience with Acta movement, „Citizens of Science”, or movement „Mothers of the first quarter”.

Key words: counter-power, social movement, internet, social media.